

Юрій Єгупов,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства,
Одеський національний економічний університет

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОЛЯ ПЛАНУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Удосконалення інструментарію планування виробничої потужності підприємств АПК з метою урахування сучасних вимог до побудови системи техніко-економічного планування їх діяльності, зумовлює необхідність рішення цілого ряду проблем методологічного і методичного характеру. Серед них одне з центральних місць займає проблема формування інформаційного поля планування виробничої потужності підприємства. Незважаючи на свою актуальність, вказана проблема на сьогоднішній день не знайшла належного відображення в економічній літературі.

Найбільш поширені підходи до класифікації чинників, що визначають величину виробничої потужності підприємства, передбачають виділення чотирьох груп чинників: технічних, організаційних, економічних і соціальних. Однак вказана класифікація має ряд істотних недоліків, до основних з яких відносяться: 1) ігнорування ієрархічного характеру побудови системи чинників виробничої потужності підприємства і наявності складних взаємозв'язків між чинниками різних рівнів; 2) відсутність в системі ринкових чинників, які багато в чому визначають величину виробничої потужності підприємств, що створюються (або проектуються). Вказані недоліки істотно ускладнюють використання розглянутої класифікації в практиці планування виробничої потужності підприємств.

У даній роботі пропонується розроблений автором підхід до структуризації інформаційного поля планування виробничої потужності підприємств АПК в ринкових умовах.

До основних чинників, які безпосередньо визначають виробничу потужність діючого підприємства, традиційно відносять: номенклатуру і

асортимент продукції, що випускається; кількість виробничого обладнання; одиничну потужність (продуктивність) обладнання; трудомісткість одиниці продукції; розмір виробничих площ; режимний фонд часу роботи підрозділів основного виробництва; ефективний фонд часу роботи обладнання в підрозділах основного виробництва.

В економічній літературі вказані чинники, як правило, ідентифікують з інформаційною базою планування виробничої потужності підприємства, оскільки вони прямо враховуються при розрахунку її величини. Разом з тим, незважаючи на свою значущість, вони не вичерпують всього різноманіття внутрішніх і зовнішніх чинників, що надають як прямий, так і непрямий вплив на виробничу потужність підприємства. Будучи факторними показниками або чинниками виробничої потужності першого рівня, вони являють собою тільки один з сегментів інформаційного поля планування виробничої потужності підприємства. Дана група чинників традиційно враховується при розрахунку величини виробничої потужності діючих підприємств (виробництв).

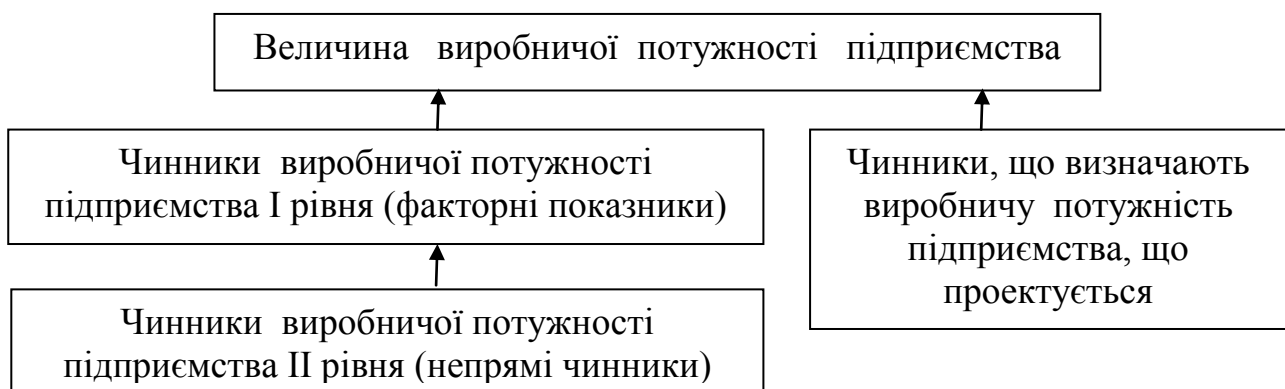

Рисунок. Групування чинників, що визначають виробничу потужність підприємства

Однак вимоги, що зросли до рівня обґрунтованості розрахунків виробничої потужності підприємства, диктують необхідність обліку не тільки прямих, але і непрямих чинників. До найважливіших чинників виробничої потужності підприємства, що здійснюють непрямий вплив на її величину (чинників виробничої потужності другого рівня) і опосередковано

враховуються при її плануванні, на наш погляд, потрібно віднести: спеціалізацію і кооперування підприємства (виробництва); якість предметів праці; рівень організації праці; кваліфікацію виробничого персоналу (рисунок). Дані чинники слід розглядати у якості факторних показників чинників першого рівня.

Оскільки в економічній літературі зустрічаються лише іноді згадки приведених вище чинників, зупинимось стисло на дослідженні характеру їхнього впливу на величину виробничої потужності підприємства.

1. Виробнича потужність багато в чому визначається *рівнем спеціалізації і кооперування підприємства*. Розвиток даних форм суспільної організації виробництва є необхідною і найважливішою передумовою механізації і автоматизації виробничих процесів, впровадження прогресивного високопродуктивного обладнання, поліпшення виробничої структури підприємства, підвищення уніфікації і стандартизації конструкцій виробів і т. п. Зрештою розвиток спеціалізації і кооперування виробництва зумовлює зниження питомої трудомісткості продукції і підвищення одиничної продуктивності технологічного обладнання, що при інших рівних умовах забезпечує збільшення виробничої потужності підприємства (виробництва).

2. *Якість предметів праці* (сировини, матеріалів, напівфабрикатів) впливає істотним чином на годинну продуктивність технологічного обладнання і трудомісткість одиниці продукції, а, отже, і на величину виробничої потужності. На підприємствах АПК характер цього впливу полягає в наступному: процентний зміст корисної речовини (сухих речовин в помідорах, цукру в цукровому буряку, олії в зернах соняшника) визначає вихід продукту з одиниці сировини, що переробляється, тобто годинну продуктивність обладнання в одиницях готової продукції;

3. *Рівень організації праці* впливає істотним чином як на величину норм виробітку, так і на міру їхнього виконання виробничими робітниками, що багато в чому визначає прогресивну трудомісткість одиниці продукції, а отже і величину виробничої потужності.

4. *Кваліфікаційний і культурно-освітній рівень* виробничого персоналу багато в чому визначає можливості впровадження сучасних наукоємних технологій і, як наслідок, рівень прогресивності технологічних процесів, що застосовуються, а відповідно і одиничну продуктивність обладнання. Рівень кваліфікації робітників значно впливає і на ступінь виконання норм виробітку, визначаючи прогресивну трудомісткість одиниці продукції.

Необхідно підкреслити, що незважаючи на широку необхідність урахування умов ринку в організації і плануванні діяльності підприємств, що декларується в економічній літературі, особливості сучасної ринкової економіки практично не знайшли свого відображення в теоретичних розробках із планування виробничої потужності підприємства. Разом з тим, в умовах ринкової економіки інформаційне поле планування виробничої потужності підприємств (виробництв), що проектуються, повинно включати чинники, які враховують вплив на її величину ринкового попиту на продукцію і допустимого рівня ризиковості операційної діяльності підприємства, зокрема: 1) місткість і потенціал ринку збуту; 2) прогностичний обсяг продажу продукції підприємства; 3) обсяг беззбитковості виробництва (точку беззбитковості); 4) необхідність збільшення виробництва в перспективі.

Дані чинники визначають як верхню, так і нижню межі виробничої потужності підприємства (виробництва), що зумовлює необхідність їхнього обов'язкового обліку в процесі розробки бізнес-планів інвестиційних проектів обґрунтування ефективності створення нових підприємств (виробництв). Верхня і нижня межі виробничої потужності підприємства (виробництва), що проектується, визначаються рівною мірою як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками, хоч існують і інші точки зору. Нижня ж межа більшою мірою визначається внутрішніми чинниками.

Розширення інформаційного поля планування виробничої потужності за рахунок розглянутих вище чинників другої і третьої групи, на наш погляд, істотно підвищить коректність розрахунків її величини, а отже, і обґрунтованість техніко-економічних планів підприємств АПК.

